

Egy freskódíszes magyar templom

Nagy Sándor faliképei Pestszenterzsébeten

Irta Elek Artúr

Zajtalanul és csaknem észrevétlenül, ahogyan egész életét töltötte, borította be freskófestményeivel a pestszenterzsébeti főplébánia-templom falait Nagy Sándor, az egykori gödöllői művészportnak Kriesch Aladárral megpítője és vezetője.

Pestszenterzsébet, ha kiterjedése

és lakóinak lélekszáma szerint mérjük, az ország nagyobb városai közé tartozik. De milyen szegény nép lakja! A főplébánia-templomot ma már gondosan ápolják szép tér veszi körül, de amikor a templomot építették, a legolcsóbbat keresték anyagban is, építésben is. Gyarló átlagépítésnek ih-

lettelen munkája a templom külseje is, belseje is.

Néhány évvel ezelőtt azonban új plébánost kapott pestszenterzsébet, Décei Géza személyében, olyan férfit, aki művészeti studiumok közt nevelkedett és Európa egyházművészetének legszebb alkotásain fejlesztette izlését. Nem tudott belenyugodni abba, hogy annyira művészietlen templomban dicsérje az Urat és nagyszabású terv megvalósításához látott. Nagy Sándort hitta meg elgondolásának megvalósítására, mint olyan művészt, aki sok évtizedes munkálkodása során hasonló feladatot nem egyet sikeresen megoldott és a nedves falrafestés eljárásában szaktekintély itthon. Akkora templom falait freskóval beborítani azonban több esztendei munka s ekkora munkának költsége és ára van. Décei Géza nem hátrált meg a nehézség elől. A templom perselyeiben összegyűlő filléreket rakta egymás mellé és a szegény egyházközség koldusi szegénységű híveinek adományaiából valósította meg nagyszabású elgondolását. Nehezen boldogult volna, ha Nagy Sándor személyében nem olyan művészt választ, aki teljes önzetlenséggel látott a feladatnak és önfeláldozó buzgalommal és lelkesedéssel vitte végig a nagy munkát.

Aki a főkapun belép az egyhajós templomba, azt egy nagy erőfeszítés és nagy eredmény lehellelte csapja meg. Olyanféle érzés, mint régi olasz városok ótemplomaiban, amelyeknek falait színes faliszőnyegek módjára borítják képes ábrázolatok: Jézus és szülei, vagy szentek történetének jelenetei. A pestszenterzsébeti templom faliképeit még nem fogta be az idő patinája, amely a templomokban

tömjén- és gyertyafüstből rakódik a falakra; annál tisztábban és csodásabban világítanak színeik. A négy evangélista nyomán beszéli el a képeken Jézus életét Nagy Sándor, az ezer esztendő óta annyiszor megábrázolt jeleneteket. De az eseményeket ő újra megkölti páratlan erejű képzeletében, és előadásában teljesen újszerűvé alakítja.

A főhajót a szentélytől elkülönítő diadalíven kezdődik a faliképek sorozata. Szent János Jelenések könyvének csodás látomásait igyekezett itt a maga képzeletével megérzéskíteni a művész. Három táncos mozdulatu angyal virágok között, fölnebb pedig egy lebegő angyal. Szalagot tart, amelynek felírása: „Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus“. A diadalív baloldalán „a Szent Város Jeruzsálem“ és baloldalt egy ülő, sápadtkék ruhás szelíd angyal alakjában a művész hitvese.

Jézus története kezdődik a diadalív baloldali fülkéjében: fölül az Angyali Üdvözlés jelenete, az alatta való képen a jászol. Szűz Mária a rögtönzött nyoszolyán pihen gyermekével és előtte Szent József térdel. Egy térdeplő angyal üstben vizet forral és addig is, amíg a víz felforr, két lécet keresztifává kötöz össze. A nyoszolya mögött az istálló lakói, egy tehén, meg egy szamar. Ők is részesei a csodának: orrukból fényesség árad.

Nem a történések időrendje szerint helyezkednek el a falakon Jézus életének és halálának jelenetei. Jézus megkeresztelése például a baloldali kereszthajó alulsó képe. Míg a quattrocento olasz freskófestői és náluk is inkább a németalföldiek minden csodát megem beresítettek, Nagy Sándor képzeletében a hétköznapok eseményei

is csodálatossá magasztosulnak. Képen a Jordán sziklavadonban folyik és kék hajjai vizesessé gyülnek meg. Jézus feje fölött kékes karikák közepén lebeg a Szentlélek.

Jézus csodatételei tágas nagy képeken jelenülnek meg a kereszt-hajó és a főhajó falain. Szébbnél-szebb kompozíciók és mindenik más, mint amit egyéb ábrázolásokról ismerünk. A legszebbek közé tartozik a Házasságszegő nő története. Ezen és a kereszt-, meg főhajó képein egyre inkább a fal-festés monumentális stílusa felé közeledik Nagy Sándor. Az apró motívumok és a mesemondó, kedves részletek megfoghatkoznak, a cselekmény emberalakjai viszont életnagyságúra nőnek meg és föl-jaikkal megtöltik a képek terét. A piacon térdepel zöldsávony fehér lepelben a bűnös asszony, félig háttal fordulva Jézusnak, aki feje körül kék glóriásan guggol és zsidó betűket rajzol a föld porába. Köröskörül ülő és álló férfiak szorongatják a követ, amellyel megdobálják a bűnös nőt. Még egy nő is ködarabot tart, úgy ül övig meztelenül sárga szoknyásan egy oszlop dobján.

A legmonumentálisabbra sikerült képek a főhajó két oldalát borítják. A baloldalán a Tékozló fiu megtér haza. Pusztaság, háttérben kék hegyek veszik körül az apai házat. A ház előtt a zöld mezőn két pásztor legelteti juhnyáját, mellettük egy feketebőrű szolgáléány. A fatornác lépcsőjén fogadja fiát az apa. A házbéliek közül egy kis kutya az első, aki a hazatérőben megismeri kis gazdáját és örömben a meztelen lábszárába csimpajkozik. A kép nagyobb fele táj, mégpedig igen megkapó tájázás.

A következő kép Lukács apostolnak ezt a mondását példázza: „A szegény özvegy többet adott valamennyinél.“ Jézus egy trónszékféle emelvényen ül. Előtte egy fehérszakállas bölcse, akinek feje és arcának vonásai a kép művésze emlékeztetnek. Mellette térdel egy papi ruhájú férfi, akiben nem nehéz Décsei Géza plébános vonásaira ismerni. A kép közepén dúsan ornamentikájú építményen persely. Egy betakart fejű, a nézőknek háttal fordult, foltozott ruhájú nő gyönyörű mozdulattal hajlik fölébe és ejti belé obulusait, ugyanakkor turbános két férfi meg két nő mereven kinyújtott karral veti belé a pénzt. Mesteri jellemzésű a képből szinte kilépő öregember kaján kifejezésű feje, amint erszényéből eltorzult arccal kotorja elő az aranypénzt. Mellette két másik öreg férfi éppen olyan kitűnő jellemábrázolás.

A jobboldali hajóban Jairus leányának feltámasztását meséli el a freskókép. Előkelő rómaiak termének közepén fehér nyugágyán felülve támaszkodik Jairus holteleven leánya. A csoda már megtörtént. Az ágy előtt áll fehér köntösben Jézus kezének azzal a mozdulattal, mélyen életre keltette a „nem halott, csak alvó“ leányt. Jézus mögött egy pompás vörös szakállú pap áll, annak mellette egy térdeplő nő és hátul két férfi. Az életnagyságu alakok feljesen és egyensúlyosan kitöltik a kép keretét. Másik szép képe a jobboldali hajónak Jézusnak azt a csodatételét példázza, amellyel pusztán szavára megtisztult a bűnös férfi. „Akarom, tisztulj meg!“ — mondta Jézus Máté apostól tanúsága szerint annak a szakállas férfinak, aki mezítelen derékkal és lábbal térdeplő a mé-

lyen kék tenger partján. Előtte áll Jézus, áldó keze még a tisztuló férfi fején, feje körül indigókék glória sugárzik, úgy néz föl a ragyogó égbe. Vad sziklatájék a háttér. Kitűnő ritmusérzéssel elosztott csoportokban szakállas idős férfiak szolgálatják a kart a kép előterének főszólamához. Fenn a sziklákön vadászatra induló ősemberek látszanak.

A baloldali kereszthajó falán játszódik le a krisztusi tragédia végső felvonása. A felső kép a „Consummatus est“ jelenete: Felül, a keresztfák körül megnyílik a föld, vörös lángok csapnak ki és vízsugarak omlanak belőle. Férfiaknak és nőknek menetelő csoportja tövisinálával körülhurkolt óriási kulcsot — a mennyország kulcsát — viszi fölfelé.

Az alsó kép a Sirbatétel. Három férfi kiteríti Krisztust. Egy fiatal nő a nézőnek háttal térdel előtte. Baloldalt a három Mária, mögöttük szétszórt vörös hajával Magdolna.

A főtár szárnyas oltárképe is Nagy Sándor műve, még pedig ihletett alkotása. Magyarországi Szent Erzsébet legendáját festette meg rajta nyolc képben ugyanolyan eredeti felfogással, mint faliképeit. Csak színei hálkábbak és gyöngédebbek rajta.

A mennyezet festése is Nagy Sándor elképzelése szerint készült. A csillagos ég kéklik ott a legkülönbözőbb változatokban.

Ninesen még egy templomunk, sem régi, sem mai, amelynek belsőjét ennyire egy lélek öltöztette volna színes díszbe. Pestszent-erzsébet büszke lehet erre a templomára. Példát mutatott vele az egész országnak és benne az ország fővárosának is.